

Διαμαρτυρία κατά της οικονομικής κρίσης στη Μαδρίτη τον Νοέβριο του 2012

ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΑ: REUTERS/ANDREA COMAS

Ο Αναστάσιος Βιστωνίτης και η γενιά του '70

Προετοιμάζοντας το αφιέρωμα για την ποιητική γενιά του 1970, που δημοσιεύθηκε την περασμένη Κυριακή, μιλήσαμε πολύ με τον Αναστάση Βιστωνίτη για τη γενιά του, όπως την έζησε ως ποιητής. Οι αναμνήσεις του από τις συναντήσεις με ομοτέχνους στο βιβλιοπωλείο «Ηνίοχος» του Γιάννη Κοντού και του Θανάση Νιάρχου με μετέφεραν στην ατμόσφαιρα της εποχής. Ποιητής αλλά και πεζογράφος και δοκιμογράφος και κριτικός και συνεργάτης του «Βήματος», μας ταξίδεψε πολλές φορές, μέσα από τις αφηγήσεις του, σε φεστιβάλ ποίησης στην Ευρώπη, στην Αμερική, στην Απω Ανατολή όπου συμμετείχε και είδαμε τα ποιήματά του να μεταφράζονται σε πολλές γλώσσες, ακόμη και στα κινεζικά. Η συγκεντρωτική έκδοση των ποιημάτων του, που κυκλοφόρησε πρόσφατα, «Ποιήματα (1971-2008)» (Καστανιώτης, 2018), αποτυπώνει αυτή τη μακρά, επίμονη και αδιάλειπτη πορεία του στην ποίηση. Κι όμως, το όνομα του Αναστάση Βιστωνίτη δεν ήταν ανάμεσα στους εκπροσώπους της γενιάς του 1970 την περασμένη Κυριακή. Σε άλλη περίπτωση θα το λέγαμε «δαίμων του τυπογραφείου». Στη συγκεκριμένη είναι σοβαρότερο, είναι η πικρή διαπίστωση του πόσο δεδομένου, σε σημείο που να τους ξεχνάμε, θεωρούμε τους δικούς μας ανθρώπους. Μεα culpa, Αναστάση.

ΛΑΜΠΡΙΝΗ ΚΟΥΖΕΛΗ

Διόρθωση

Εκ παραδρομής στη φωτογραφία των Γιώργου Μαρκόπουλου, Κατερίνας Αγγελάκη - Ρουκ και Λευτέρη Πούλιου η οποία συνόδευε το κείμενο «Η γενιά της αμφισβήτησης» παρελείφθη το όνομα του φωτογράφου, Δημήτρη Γέρου.

Το τέλος των ευκολιών

Οι **εύπεπτες ερμηνείες** της ελληνικής κρίσης υποχωρούν δίνοντας τη θέση τους σε **εμπεριστατωμένες αναλύσεις**

ΤΟΥ ΔΗΜΗΤΡΗ Α. ΣΩΤΗΡΟΠΟΥΛΟΥ

PARKER OWEN ΚΑΙ DIMITRIS TSIAROUCHAS
(επιμ.)

Crisis in the Eurozone Periphery: The Political Economies of Greece, Spain, Ireland and Portugal

Εκδόσεις Palgrave Macmillan, 2018, σελ. 219, τιμή 114 ευρώ

Εννέα χρόνια μετά την έναρξη της «ελληνικής κρίσης», όπως ονομάζεται διεθνώς η οικονομική κρίση που άρχισε στη χώρα μας το 2010 και επηρέασε την κρίση στην ευρωζώνη, δεν έχει σταματήσει η συζήτηση για τα αίτιά της. Μία από τις αιτίες για αυτό είναι ότι για πολλά χρόνια κυριαρχούσαν εύπεπτες ερμηνείες της κρίσης πάνω στις οποίες χτίστηκαν πολιτικές, δημοσιογραφικές και επιστημονικές καριέρες.

Μεταξύ των δημοφιλέστερων τέτοιων ερμηνειών ήταν, πρώτον, ότι για την κρίση στην Ελλάδα ευθύνονται η Γερμανία και οι άλλες ευρωπαϊκές οικονομίες, καθώς και η ίδια η ευρωζώνη. Κατά την ερμηνεία αυτή, κυριάρχησε η οικονομική εκμετάλλευση των πιο αδύναμων οικονομιών της ευρωζώνης από τις ισχυρότερες. Η ερμηνεία δεν εξηγεί γιατί άλλες αδύναμες οικονομίες δεν κατέρρευσαν πρώτες ούτε σε τόση έκταση όσο κατέρρευσε η Ελλάδα. Δεύτερον, λέγεται ότι για την κρίση ευθύνεται ο νεοφιλελευθερισμός που ως άλλος Μινώταυρος σχεδόν καταβρόχθισε το πειραματόζωο, την Ελλάδα. Βαριά προβλήματα πράγματι οφείλονται στον νεοφιλελευθερισμό, αλλά είναι αμφίβολο αν, προτού διαχυθεί παντού, πειραματίστηκε πρώτα με την ελληνική οικονομία. Αντίθετα με πολλές άλλες χώρες, η Ελλάδα ξεχωρίζει διεθνώς επειδή ακόμα και σήμερα και πάντως έως και το Δεύτερο Μνημόνιο (2012) ήταν η τελευταία ως προς την «πρόοδο» της όσον αφορά ιδιωτικοποιήσεις κρατικών επιχειρήσεων, ευελιξία εργασιακών σχέσεων, ιδιωτικές επενδύσεις στην ενέργεια, στην εκπαίδευση κ.ά. Και, τρίτον, πολλοί διακήρυσσαν ότι την κρίση την έφεραν τα

μνημόνια. Είναι όμως απίθανο να μην έβλεπαν ότι η σαθρή οικονομική μεγέθυνση της Ελλάδας χωρίς αύξηση της απασχόλησης και η κατάρρευση των δημοσίων εσόδων, φαινόμενα γνωστά πριν από το 2010, δεν θα επέτρεπαν στην Ελλάδα να διασχίσει αβρόχως ποσί τον χειμάρρο της παγκόσμιας κρίσης του 2008.

Τα αίτια

Σήμερα πια ακόμη και επίμονοι ευρωσκεπτικιστές και σοβαροί αριστεροί αναλυτές αναγνωρίζουν ότι η κρίση ήταν αποτέλεσμα συνδυασμού εξωτερικών και εσωτερικών αιτιών και ότι συγκριτικά με τις υπόλοιπες χώρες που περιέπεσαν σε κρίση, η Ελλάδα ήταν και παραμένει ειδική περίπτωση. Ο καλύτερος τρόπος για να στοιχειοθετηθούν αυτές οι διαπιστώσεις είναι μέσω ανάλυσης της πολιτικής οικονομίας. Ετσι προσέγγισαν το θέμα οι Πάρκερ Οουεν (Πανεπιστήμιο Σέφιλντ) και Δημήτρης Τσαρούχας (Πανεπιστήμιο Μπιλκέντ, Αγκυρα). Οι δύο επιμελητές συγκέντρωσαν σε συλλογικό τόμο κεφάλαια γραμμένα για τέσσερις χώρες της κρίσης (Ελλάδα, Ισπανία, Ιρλανδία, Πορτογαλία) και έδωσαν έμφαση στις οικονομικές πτυχές της κρίσης (πρώτο μέρος του βιβλίου) και στις πολιτικές πτυχές της (δεύτερο μέρος). Η προοπτική της πολιτικής οικονομίας στη συγκεκριμένη περίπτωση ξεκινά από την παραδοχή ότι οι εγχώριες πολιτικές δομές οδήγησαν τις υπό εξέταση χώρες σε διαφορετικές τροχιές οικονομικής ανάπτυξης και στάσεις απέναντι στην ευρωπαϊκή ολοκλήρωση, ενώ ταυτόχρονα το κυρίαρχο μοντέλο μεγέθυνσης και διακυβέρνησης της ευρωπαϊκής οικονομίας διαμόρφωσε την πολιτική σε κάθε χώρα.

Η εφαρμογή του μοντέλου διέφερε από χώρα σε χώρα, όπως μαθαίνουμε από τα κεφάλαια των συγγραφέων του τόμου: S. O' Riain για την ιρλανδική οικονομία και N. Kiersey για την ιρλανδική πολιτική, L. Buendia για την ισπανική οικονομία και M. Clua-Losada για την ισπανική πολιτική, N. Dooley για την πορτογαλική οικονομία και I.

David για την πορτογαλική πολιτική, N. Γκάσος για την ελληνική οικονομία και Α. Προδρομίδου για την ελληνική πολιτική.

Οι επιπτώσεις

Πέραν της ανάλυσης των αιτιών, ο συλλογικός τόμος περιλαμβάνει επίσης ανάλυση των οικονομικών επιπτώσεων της κρίσης, κυρίως στο μακροοικονομικό και στο δημοσιονομικό επίπεδο, αλλά και των πολιτικών επιπτώσεων. Οι συγγραφείς αναλύουν τόσο τις αλλαγές στα κομματικά συστήματα όσο και εκείνες στην άτυπη πολιτική συμμετοχή (π.χ. νέα κινήματα διαμαρτυρίας).

Στα συμπεράσματα οι επιμελητές τονίζουν ότι η οικονομική κρίση είχε αρχίσει νωρίτερα από ό,τι συνήθως λέγεται. Είχε δρομολογηθεί στις τέσσερις χώρες ειδικά στους τομείς των κατασκευών και των τραπεζών πριν από το 2010. Επιπλέον αυτών των προβλημάτων που διαφαίνονταν ήδη πριν από την κρίση στις άλλες χώρες, στην Ελλάδα οι αδυναμίες του δημόσιου τομέα και η ελλειμματική συλλογή φόρων δεν προσιωνίζονταν τίποτε καλό. Σε ό,τι αφορά το πολιτικό σύστημα, σωστά συμπεραίνεται ότι οι συλλογικές πολιτικές διαμαρτυρίες θα πρέπει να ιδωθούν ως ένα απροσδόκητο θετικό παρεπόμενο της κρίσης: έπειτα από μακρά περίοδο απάθειας, οι κοινωνίες πολιτικοποιήθηκαν ξανά, ενώ το ενδιαφέρον για το πού βαδίζει η Ευρωπαϊκή Ένωση αναζωπυρώθηκε. Παρότι ο τόμος υπερτονίζει το πόσο η Ένωση ευθυνόταν και το πόσο καθόρισε την εξέλιξη της κρίσης σε κάθε χώρα, ευτυχώς δεν αφήνει περιθώρια για εύκολες γενικεύσεις για όλες τις χώρες συνολικά. Μακάρι ο καιρός των εύπεπτων ερμηνειών και των εύκολων γενικεύσεων να έχει παρελθεί οριστικά.

Ο κ. Δημήτρης Α. Σωτηρόπουλος, καθηγητής Πολιτικής Επιστήμης στο Πανεπιστήμιο Αθηνών, είναι ερευνητής στο Πανεπιστήμιο Harvard και επισκέπτης καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Tufts.